

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	3Cdo/293/2015
Identifikačné číslo spisu:	2612208519
Dátum vydania rozhodnutia:	06.06.2016
Meno a priezvisko:	JUDr. Emil Franciscy
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2016:2612208519.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcov 1/ V. F., bývajúceho v F., 2/ JUDr. K. Q., PhD., bývajúceho v F., zastúpených Mgr. Tomášom Szabom, advokátom so sídlom v Bratislave, Radvanská č. 22, proti žalovanej Y. T., bývajúcej v L., zastúpenej Mgr. Milanom Sadloňom, advokátom so sídlom v Senici, Viliama Paulínyho Tótha č. 30, o ochranu osobnosti, vedenej na Okresnom súde Senica pod sp. zn. 5 C 144/2012, o dovolaní žalobcov 1/ a 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 11. marca 2014 sp. zn. 10 Co 140/2013, takto

rozhodol:

Napadnutý rozsudok z r u š u j e a vec vracia Krajskému súdu v Trnave na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

Okresný súd Senica rozsudkom z 31. októbra 2012 č.k. 5 C 144/2012-76 žalovanej uložil povinnosť do troch dní: I. doručiť a/ žalobcom 1/ a 2/, b/ E. Q. bývajúcej v F. a c/ Okresnej prokuratúre v Senici ospravedlnenie vlastnoručne podpísané žalovanou v nasledovnom znení: „Ospravedlňujem sa pánovi V. F. a pánovi JUDr. K. Q., PhD. za to, že som neoprávnene zasiahla do ich občianskej cti tým, že som v liste zo dňa 18. marca 2011 na ich adresu uviedla, že spolu s ďalšími osobami kradnú, klamú a robia podvody; tieto moje výroky sa nezakladajú na pravde“, II. doručiť a/ žalobcom 1/ a 2/, b/ zamestnancom Obecného úradu Borský Mikuláš T. H. a U. H. na adresu ich zamestnávateľa ospravedlnenie vlastnoručne podpísané žalovanou v nasledovnom znení: „Ospravedlňujem sa pánovi V. F. a pánovi JUDr. K. Q., PhD. za to, že som neoprávnene zasiahla do ich občianskej cti tým, že som dňa 4. augusta 2011 na ich adresu uviedla, že spolu s ďalšími osobami kradnú, klamú a robia podvody; tieto moje výroky sa nezakladajú na pravde“, III. zaplatiť náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch žalobcovi 1/ vo výške 1 500 € a žalobcovi 2/ vo výške 1 000 €, IV. nahradiť žalobcom 1/ a 2/ trovy konania. Vychádzal z výsledkov vykonaného dokazovania, ktorými mal preukázané, že uvedenými vyjadreniami žalovanej došlo k závažnému zásahu do občianskej cti žalobcov. Žalovaná svojimi ústnymi a písomnými vyjadreniami neoprávnene obvinila žalobcov z páchania trestnej činnosti, pričom tieto vyjadrenia nevyslovila len v okruhu bezprostredne dotknutých účastníkov skutkového deja. Takto, bez akéhokoľvek preukázania pravdivosti svojich tvrdení, zaslala list s difamujúcim obsahom aj orgánu miestnej samosprávy v mieste bydliska žalobcov a tiež Okresnej prokuratúre v Senici. Nekonala pri tom v afekte alebo len v dôsledku hnevu, ale cielene a premyslene, s úmyslom poškodiť česť žalobcov.

Žalobcovia pri tom nemajú inú možnosť, ako dosiahnuť nápravu. Nemôžu sami očistiť svoju povesť, ktorú doteraz požívali, lebo nemôžu navštevovať všetkých svojich príbuzných, priateľov a známych alebo zastavovať na ulici spoluobčanov a vysvetľovať im podstatu sporu so žalovanou. Podľa právneho názoru súdu prvého stupňa by samo uloženie žalovanej ospravedlniť sa žalobcom nebolo postačujúce (§ 11 a § 13 Občianskeho zákonníka), lebo žalovaná by si inak dostatočne neuvedomila dopad svojho konania. So zreteľom na to jej uložil aj povinnosť zaplatiť žalobcom náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 O.s.p.

Proti tomuto rozsudku podala odvolanie žalovaná. Uviedla, že súd prvého stupňa jej nedal dostatočný priestor, aby preukázala, že dôvodne konala v presvedčení, že o žalobcoch sa vyjadruje pravdivo. Výroky, ktoré uviedla o žalobcoch vychádzali z jej osobnej skúsenosti a majú vecnú súvislosť iba vo vzťahu k ich majetkovoprávnym záležitostiam (žalovanou tvrdenému porušeniu predkupného práva), v rámci ktorých je konanie žalobcov v rozpore so zákonom. Z týchto dôvodov žiadala napadnutý rozsudok zmeniť a žalobu zamietnuť.

Žalobcovia vo vyjadrení k odvolaniu uviedli, že napadnutý rozsudok spočíva na správnych skutkových a právnych dôvodoch. Existencia iného sporu, predmetom ktorého je určenie neplatnosti kúpnych zmlúv, neospravedlňuje žalovanú za jej výroky. Vzhľadom na to navrhli prvostupňový rozsudok potvrdiť ako vecne správny.

Krajský súd v Trnave rozsudkom z 11. marca 2014 sp. zn. 10 Co 140/2013 napadnutý rozsudok zmenil tak, že žalobu zamietol; žalobcom 1/ a 2/ uložil povinnosť nahradiť žalovanej trovy konania. V odôvodnení uviedol, že po nariadení odvolacieho pojednávania (§ 214 ods. 2 O.s.p.), na ktorom doplnil dokazovanie (§ 213 ods. 3 O.s.p.), dospel k záveru, že rozsudok súdu prvého stupňa nie je vecne správny a treba ho zmeniť (§ 220 O.s.p.). Poukázal na to, že žalovaná bola rozhodnutím Obvodného úradu Senica uznaná vinnou zo spáchania priestupku proti občianskemu spolunažívaniu podľa ustanovenia § 49 ods. 1 písm. a/ zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 372/1990 Zb.“), za čo jej bolo uložené pokarhanie. Priestupku sa dopustila tým, že 4. augusta 2011 v pri šetrení jej sťažnosti týkajúcej sa orezania konárov presahujúcich do jej záhrady uviedla na adresu žalobcu 1/ že „klamú, kradnú, podvody robia“. Tento výrok, ktorým zasiahla do jeho cti, predniesla pred pracovníkmi obecného úradu (T. H. a U. H.). Žalovaná v liste z 18. marca 2011 na adresu žalobcu 2/ a manželky uviedla, že „klamú, kradnú a podvody robia spolu so splnomocnencom“ (teda žalobcom 1/). Tento list zaslala žalovaná na vedomie E. Q., obci a okresnej prokuratúre. V konaní nebolo sporné, že skutkový dej, z ktorého žalobcovia vyvodzovali opodstatnenosť ich žaloby, sa stal. Podľa právneho názoru odvolacieho súdu ale napriek tomu, že konanie žalovanej vykazuje znaky neoprávneného zásahu do osobnostných práv žalobcov, ich dôstojnosť a česť nebola narušená takou intenzitou, akú považuje za relevantnú zákon. O tom, že by im závažná ujma bola spôsobená, neboli doložené žiadne dôkazy, dokazovanie pred súdom prvého stupňa pozostávalo z oboznámenia sa s listinnými dôkazmi a z výsluchov účastníkov konania, ktorí len zopakovali svoje tvrdenia z predchádzajúcich písomných podaní. Žalobcami nebolo navrhované žiadne dokazovanie, z ktorého by vyplynulo, že žalobcovia už nepožívajú tú vážnosť v spoločnosti, ako do doručenia listu žalovanej z 18. marca 2011 štátnym orgánom, alebo do jej ústneho vyjadrenia 4. augusta 2011. Po doplnení dokazovania mal odvolací súd preukázané, že v rámci priestupkového konania bola žalovaná uznaná vinnou práve za tie výroky, z ktorých žalobcovia vyvodzujú zásah do ich osobnostných práv. Spory vzniknuté medzi účastníkmi vyplývajú zo spoluvlastníckych práv žalovanej, ktoré žalobcovia (ako potvrdzujú aj výsledky niekoľkých občianskoprávných konaní) porušujú. Žalovaná je staršia osoba, má 86 rokov a rokmi vybudovaný silný vlastnícky vzťah k pôde, pričom všetky jej vyjadrenia na adresu žalobcov súviseli so zásahmi do jej vlastníckych práv a základ mali v jej negatívnych životných skúsenostiach. Žalobcovia 1/ a 2/ vyjadrenia žalovanej (písomné z 18. marca 2011 a ústne vyjadrenie zo 4. augusta 2011) subjektívne považovali za zásah do ich občianskej cti; objektívna spôsobilosť tohto konania žalovanej zasiahnuť do chránených osobnostných práv žalobcov však preukázaná nebola. Odvolací súd, zohľadniac okolnosti prejednávanej veci, dospel k záveru, že konanie žalovanej malo síce znaky neoprávneného zásahu do osobnosti, žalobu ale napriek tomu treba zamietnuť, lebo žalovaná už bola v inom (priestupkovom) konaní za svoje správanie voči postihnutá sankciou verejného práva.

Skutočnosť, že v priestupkovom konaní žalobcom nemožno priznať náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, nie je pritom právne významná. Satisfakcia je tu už totiž priznaná samotným konštatovaním protiprávnosti zásahu žalovanej do ich osobnostných práv, ktoré konštatoval orgán rozhodujúci v priestupkovom konaní. Potrestanie žalovanej v priestupkovom konaní predstavuje veľmi výraznú satisfakciu, lebo štátny orgán konštatoval nielen protiprávnosť jej konania, ale tiež jej subjektívny vzťah ako páchatelky k jej konaniu. Subjektívny náhľad žalobcov na správanie žalovanej na tom nemôže nič zmeniť. Rozhodnutie priestupkového orgánu bolo doručené aj žalobcom, preto treba mať za to, že už samo toto rozhodnutie je postačujúce na reparáciu následkov prípadného zásahu do ich dobrého mena, cti a dôstojnosti. Odvolací súd priznal význam aj tej okolnosti, že žalovaná predniesla (doručila) svoje vyjadrenia na adresu žalobcov len vo vzťahu k zainteresovaným osobám, resp. miestnym a štátnym inštitúciám plniacim úlohy pri ochrane práv občanov. Požadovanú satisfakciu v občianskoprávnom konaní nepriznal žalobcom aj preto, lebo nepreukázali, že výrokmi žalovanej došlo k zníženiu ich cti a dôstojnosti v spoločnosti. O trovách konania rozhodol odvolací súd podľa ustanovení § 224 ods. 1 a § 142 ods. 1 O.s.p.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podali žalobcovia dovolanie. Podľa ich názoru došlo v konaní k tzv. inej vade konania majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.) tým, že odvolací súd vecne prejednal odvolanie žalovanej napriek tomu, že nemalo predpísané náležitosti - žalobkyňa v ňom neuviedla, ktorý (z viacerých výrokov) prvostupňového rozsudku napadla, nevysvetlila ani, v čom vidí nesprávnosť napadnutého rozsudku. Jej odvolanie malo byť preto odmietnuté podľa § 218 ods. 1 písm. d/ O.s.p. Navyše, rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Obvodný úrad Senica kvalifikoval správanie žalovanej ako priestupok voči občianskemu spolunažívaniu v zmysle § 49 ods. 1 písm. a/ zákona č. 372/1990 Zb., pri rozhodovaní ale vzal na zreteľ iba jeden zo skutkových dejov, z ktorých vyvodzujú opodstatnenosť žaloby na ochranu osobnosti - ústne vyjadrenie sa žalovanej na adresu žalovaných 4. augusta 2011. Obsah jej listu z 18. marca 2011, ktorým žalovaná rovnako znevážila žalobcov, nebol predmetom prejednávania zo strany priestupkového orgánu. Toto konanie žalovanej nebolo ničím sankcionované a žalobcom sa žalovaná zaň nijakým spôsobom neospravedlnila. Nepravdivý je tiež údaj uvedený v odôvodnení napadnutého rozsudku odvolacieho súdu, že rozhodnutie priestupkového orgánu bolo doručené obom žalobcom - v skutočnosti bolo doručené iba žalobcovi 1/ (teda nie aj žalobcovi 2/). Odvolací súd otázku rozsahu dôsledkov konania žalovanej neposudzoval s náležitým zohľadnením toho, že k neoprávnenému zásahu do osobnostných práv žalobcov došlo v malej obci, v ktorej obsah podobných difamujúcich tvrdení, ako predniesla žalovaná na adresu žalobcov, sa stáva všeobecne známou skutočnosťou. Skutočnosti takejto povahy nie je potrebné dokazovať. Konanie žalovanej nebolo vyjadrením jej úsudku, názoru, ale priamo obvinením žalobcov z podvádzania a klamania. Takéto konanie má bezpochyby intenzitu neoprávneného zásahu, preto ich žaloba bola podaná dôvodne a nemala byť zamietnutá. Z týchto dôvodov žiadali napadnutý rozsudok zmeniť tak, že sa potvrdí rozsudok súdu prvého stupňa.

Žalovaná vo vyjadrení k dovolaniu uviedla, že i keď jej odvolanie nebolo vyhotovené advokátom, z jeho obsahu bolo možné vyvodiť, v akom rozsahu napadla prvostupňový rozsudok, v čom vidí jeho nesprávnosť a ako žiada rozhodnúť. Podľa jej názoru odvolací súd správne uzavrel, že žalobcovia ničím nepreukázali, že v dôsledku jej konania došlo k zníženiu ich vážnosti v spoločnosti - nenavrhlí jediného svedka, ktorý by potvrdil, že ich dôstojnosť v spoločnosti utrpela, prípadne že bola v značnej miere znížená. Dôkazy o tom neposkytol žalobca 2/ ani po priamej výzve odvolacieho súdu. Doplňujúcim dokazovaním, ktoré vykonal odvolací súd, nebolo preukázané, že by výroky žalovanej mali za následok zhoršenie povesti žalobcov alebo ich vnímanie ako osôb morálne menej zdatných. Notoricky známymi skutočnosťami sú tie, ktoré sú všeobecne známe; za také skutočnosti ale nemožno považovať to, či konanie žalovanej v očiach obyvateľov Borského Mikuláša (ne)znížilo česť žalobcov alebo (ne)poškodilo ich dobré meno alebo povesť. Z týchto dôvodov žiadala dovolanie zamietnuť a priznať jej náhradu trov dovolacieho konania.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací [§ 10a ods. 1 O.s.p. (poznámka dovolacieho súdu: v ďalšom texte sa uvádza Občiansky súdny poriadok v znení pred 1.

januárom 2015)] po zistení, že dovolanie podali včas účastníci konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpení v súlade so zákonom (§ 241 ods. 1 O.s.p.) proti rozsudku, proti ktorému je dovolanie procesne prípustné (§ 238 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) skúmal, či je dovolanie opodstatnené.

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, / v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi; ak dovolateľ nekonkretizuje rozsah, v ktorom napadol rozhodnutie odvolacieho súdu, dovolací súd ho preskúma v celom rozsahu. Obligatorne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) sa pri tom zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tiež tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Dovolacie dôvody pritom neposudzuje podľa toho, ako ich dovolateľ označil, ale podľa obsahu tohto opravného prostriedku.

1. So zreteľom na ustanovenie § 242 ods. 1 veta druhá O.s.p. dovolací súd skúmal, či v konaní nedošlo k procesným vadám uvedeným v § 237 O.s.p. O vadu konania podľa tohto ustanovenia ide vtedy, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

Žalobcovia 1/ a 2/ vady konania v zmysle § 237 netvrdili a existencia väd tejto povahy nevyšla v dovolacom konaní najavo.

2. Podľa názoru žalobcov došlo v konaní k tzv. inej vade majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.).

„Inou“ vadou sa rozumie také porušenie procesných predpisov, ktoré mohlo mať vplyv na výrok napadnutého rozhodnutia. Ide o porušenie procesných práv účastníka, ktoré nemožno podriaďovať pod § 237 O.s.p., ale ich dôsledok sa mohol prejaviť na výsledku konania, ktorý je formulovaný vo výroku meritórneho súdneho rozhodnutia.

Pod „inou vadou“ sa v rozhodovacej praxi súdov spravidla rozumie najmä porušenie ustanovení o dokazovaní, a to tým, že súd vôbec nezisťoval skutočnosti rozhodujúce pre posúdenie veci aj napriek tomu, že boli tvrdené a na ich preukázanie boli navrhnuté dôkazy, porušenie ustanovení o vykonávaní jednotlivých dôkazných prostriedkov (napríklad osoba, ktorá mala byť vypočutá ako svedok, bola vypočutá ako účastník konania, svedok nebol o svojich povinnostiach riadne poučený, dôkaz listinou bol vykonaný v rozpore s ustanovením § 129 O.s.p.), nevykonanie dôkazu navrhnutého účastníkom na preukázanie rozhodujúcej skutočnosti, hoci súd následne dospel k záveru, že účastník neunesol dôkazné bremeno, odklon odvolacieho súdu od skutkových záverov súdu prvého stupňa bez zopakovania dôkazov alebo doplnenia dokazovania, zohľadnenie skutočností, ktoré z dokazovania nevyplývali, opomenutie rozhodných skutočností, ktoré vyšli v konaní najavo.

Žalobcovia za tzv. inú vadu považujú to, že odvolací súd vecne prejednal odvolanie žalovanej napriek tomu, že podľa ich názoru nemalo predpísané náležitosti. Dovolací súd sa ale so zreteľom na obsah spisu stotožňuje s názorom žalovanej, že z obsahu jej odvolania (§ 41 ods. 2 O.s.p.) bolo možné vyvodiť, že ním napadla prvostupňový rozsudok v celom rozsahu, ako aj to, aké výhrady a z čoho vyvodzované má voči konaniu a rozhodovaniu súdu prvého stupňa a čoho (akého rozhodnutia) sa odvolaním domáha. Predmetnú námietku žalobcov preto dovolací súd nepovažuje za opodstatnenú.

Za „inú procesnú vadu“ považuje nielen dávnejšia judikatúra (R 111/1998), ale tiež stanovisko R 2/2016

aj nedostatočné odôvodnenie dovolaním napadnutého rozhodnutia (k tomu viď ďalej 5.1.).

3. Žalobcovia namietajú, že napadnutý rozsudok spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.).

Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

Podľa právneho názoru dovolacieho súdu použil odvolací súd v danom prípade náležité ustanovenia zákona, napriek tomu ale dospel k nesprávnym právnym záverom.

Ustanovenia § 11 až 16 Občianskeho zákonníka upravujú právo na ochranu osobnosti ako jednotné právo zabezpečujúce v občianskoprávnej oblasti rešpektovanie osobnosti fyzickej osoby a jej všestranný slobodný rozvoj. Fyzická osoba má právo na ochranu svojej osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy (§ 11 Občianskeho zákonníka). Fyzická osoba má právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov do práva na ochranu jej osobnosti, aby sa odstránili následky týchto zásahov a aby jej bolo dané primerané zadosťučinenie (§ 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Pokiaľ by sa nezdalo postačujúce zadosťučinenie podľa odseku 1 najmä preto, že bola v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby alebo jej vážnosť v spoločnosti, má fyzická osoba tiež právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch (§ 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka).

Z citovaných ustanovení Občianskeho zákonníka vyplýva, že predpokladmi úspešného uplatnenia práva na ochranu osobnosti je skutočnosť, že a/ došlo k neoprávnenému zásahu do osobnosti, b/ tento zásah bol objektívne spôsobilý privodiť ujmu na chránených osobnostných právach c/ medzi konaním neoprávnene zasahujúceho subjektu a vzniknutou nemajetkovou ujmu je vzťah príčinnej súvislosti. Tieto predpoklady musia byť splnené súčasne (kumulatívne); pokiaľ z nich nie je splnený čo i len jeden, je vylúčené uplatnenie sankcií podľa § 13 Občianskeho zákonníka.

Základnou hmotnoprávnou podmienkou pre vznik osobitných občianskoprávných sankcií v zmysle § 13 Občianskeho zákonníka je objektívna spôsobilosť zásahu vyvolať nemajetkovú ujmu, spočívajúcu buď v porušení, alebo i len ohrození osobnosti fyzickej osoby. Tento znak je daný, ak zásah do cti alebo dôstojnosti fyzickej osoby je v konkrétnom prípade objektívne so zreteľom na všetky okolnosti prípadu spôsobilý ohroziť uvedené chránené hodnoty ľudskej osobnosti. Pri konštrukcii, ktorá bola zvolená v ustanovení § 11 a nasledujúcich Občianskeho zákonníka nie je významná subjektívna stránka (teda to, ako určitá fyzická osoba zo svojich subjektívnych hľadísk vníma určité konanie a jeho dôsledky). Objektívne spôsobilé zasiahnuť do chránených osobnostných práv je konanie, ktorého dôsledky by v rovnakej situácii negatívne pôsobili na každú inú fyzickú osobu ako nebezpečenstvo zníženia jej vážnosti u spoluobčanov a tým aj nebezpečenstvo nepriaznivého ovplyvnenia jej uplatnenia v spoločnosti. Vzhľadom na to, že právna úprava ochrany osobnosti je založená na objektívnom princípe, nevyžaduje sa, aby na strane pôvodcu zásahu existoval úmysel priamy alebo nepriamy, alebo nebanalnosť či už vedomá alebo nevedomá. V dôsledku toho môže byť uvedený znak daný aj v prípade mimovoľného konania alebo konania zo žartu a napokon aj konania v dobrej viere, pri ktorom si konajúci neuvedomuje objektívnu spôsobilosť svojho konania zasiahnuť do osobnosti inej fyzickej osoby (napríklad aj vtedy, ak je osobne presvedčený o pravdivosti ním prednesených nepravdivých skutkových tvrdení o niekom inom).

Neoprávneným je zásah, ktorý je v rozpore s právnym poriadkom. Môže k nemu dôjsť ústne, písomne alebo aj inak, vždy však musí byť jeho súčasťou rozpor so zákonom spočívajúci v tom, že ten, kto do chránených práv zasiahol, nemal na to zákonné oprávnenie a že nebol daný žiadny z dôvodov výnimočne vylučujúcich protiprávnosť zásahu. Vo všeobecnosti sa pripúšťa, že neoprávnenosť vylučuje

predchádzajúci súhlas dotknutej osoby so zásahom do jej osobnosti, ale tiež existencia zákonom uznávaného dôvodu pre určitý zásah (napríklad výkon iného subjektívneho práva stanoveného zákonom alebo pri plnení povinnosti vyplývajúcej zo zákona).

O vzťah príčinnej súvislosti medzi neoprávneným zásahom objektívne spôsobilým negatívne zasiahnuť do niektorej z hodnôt tvoriacich fyzickú a morálnu integritu osobnosti a vznikom jej nemajetkovej ujmy spočívajúcej v porušení alebo aspoň ohrození chránených osobnostných práv ide vtedy, ak ujma je dôsledkom zásahu.

Treba dodať, že povinnosť tvrdenia, dôkazná povinnosť a dôkazné bremeno týkajúce sa preukázania predpokladov vzniku zodpovednosti za zásah do osobnostných práv spočíva na osobe tvrdiacej zásah do jej osobnostných právach.

4. Podľa právneho názoru dovolacieho súdu sú jednotlivé čiastkové závery, na ktorých spočíva napadnutý rozsudok jednak sčasti protirečivé a rozporné, sčasti nesprávne a tiež nedostatočne odôvodnené.

4.1. Pokiaľ ide o objektívnu spôsobilosť zásahu (konania žalovanej) vyvolať nemajetkovú ujmu žalobcov, odvolací súd uzavrel, že „žalobcovia 1/ a 2/ vyjadrenia žalovanej 4. augusta 2011 ako i list žalovanej z 18. marca 2011 považovali za neoprávnený zásah do ich občianskej cti, založený však len na ich subjektívnych pocitoch bez preukázania objektívnej spôsobilosti zásahu privodiť ujmu žalobcom 1/ a 2/“.

Výššie už ale bolo uvedené, že objektívne spôsobilé zasiahnuť do chránených osobnostných práv je každé také konanie, ktorého dôsledky by v rovnakej situácii negatívne pôsobili na každú inú fyzickú osobu ako nebezpečenstvo zníženia jej vážnosti alebo aj len hrozili možnosťou nepriaznivého ovplyvnenia jej uplatnenia v spoločnosti. Žalovaná sa na adresu žalobcov vyjadrila, že „kradnú, klamú a robia podvody“. Písomné vyjadrenie obsahujúce tieto slová, ktorými sa bežne označuje páchanie trestnej činnosti, oznámila obecnému úradu a okresnej prokuratúre; ústne sa takto vyjadrila v prítomnosti dvoch zamestnancov obecného úradu. Podľa právneho názoru dovolacieho súdu nesie takéto vyjadrenie sa znaky konania objektívne spôsobilého zasiahnuť do cti a dobrého mena každej inej fyzickej osoby v obdobnej situácii.

Napokon, objektívnu spôsobilosť jej konania zasiahnuť do cti a dôstojnosti iného potvrdilo samo rozhodnutie priestupkového orgánu, ktoré konštatuje, že žalovaná urazila žalobcu 1/.

4.2. K otázke neoprávnenosti zásahu odvolací súd (v druhom odseku na str. 5 rozsudku) jednoznačne uviedol, že „konanie žalovanej vykazuje znaky neoprávneného zásahu do osobnostných práv“.

Na druhej strane ale odvolací súd dospel k záveru, že napriek tomu „dôstojnosť a česť žalobcov nebola vážne a takou intenzitou narušená alebo poškodená, ako to vyžaduje zákon. O tom, že by im závažná ujma bola spôsobená, neboli doložené žiadne dôkazy“. Konštatoval tiež, že žalobcami „nebolo navrhované žiadne dokazovanie, z ktorého by vyplynulo, že žalobcovia už nepožívajú tú vážnosť v spoločnosti, ako do doručenia listu žalovanej z 18. marca 2011 štátnym orgánom, alebo odo dňa času ústneho vyjadrenia 4. augusta 2011“.

Právny názor dovolacieho súdu, ktorý bol podkladom pre tieto jeho konštatovania, nezodpovedá celkom záverom, ku ktorým dospela súdna prax a právna teória. Napríklad v rozsudku z 27. marca 2001 sp. zn. MCdo 46/2000 najvyšší súd uviedol, že „pre samotný vznik práva na poskytnutie morálneho zadošťučinenia je postačujúce čo i len ohrozenie chránených osobnostných práv (t.j. reálna možnosť, že určité konanie objektívne má alebo môže mať za následok napríklad zníženie vážnosti fyzickej osoby alebo ujmu na jej cti)“. Ako príklad možno ďalej uviesť tiež rozsudok Krajského súdu v Trnave z 30. mája 2013 sp. zn. 9 Co 197/2012, v ktorom tento súd vyslovil, že obsahom práva na ochranu osobnosti „je zákaz akéhokoľvek zásahu, ktorý by bol spôsobilý vyvolať ohrozenie alebo porušenie práv, ktoré sú príkladmo uvedené v § 11 Občianskeho zákonníka, nevyžaduje sa vyvolanie následkov, stačí zásah,

ktorý je spôsobilý vyvolať ohrozenie alebo narušenie chránených práv“. Aj právna teória zastáva názor, podľa ktorého „zásahom do osobnostného práva nemusí nastať skutočné zníženie vážnosti. Na úspešné uplatnenie práva na ochranu osobnosti sa nevyžaduje vyvolanie následkov, ale stačí, že zásah bol objektívne spôsobilý narušiť alebo ohroziť práva chránené ustanovením § 11 Občianskeho zákonníka“ (viď publikáciu „Občiansky zákonník I, Števček a kol., C. H. Beck, 2015, str. 83.). Obdobné sú právne úvahy aj autorov ďalších odborných publikácií (viď napríklad „Občiansky zákonník“, Jaromír Svoboda a spol., Eurounion, 2005, str. 42).

Podľa právneho názoru dovolacieho súdu bolo z týchto dôvodov potrebné mať za to, že v preskúmvanej veci došlo k nemajetkovej žalobcov. V dôsledku konania žalovanej došlo k ohrozeniu cti, dôstojnosti a dobrého mena žalobcov 1/ a 2/, pričom nebolo nevyhnutné, aby k zníženiu ich vážnosti v spoločnosti zároveň skutočne došlo.

Inou je, samozrejme, otázka, či a aké sankcie sú primerané okolnostiam, za ktorých k zásahu došlo, resp. následkom, ktoré zásah vyvolal.

4.3. S prihliadnutím na vyššie uvedené je zrejmé, že medzi neoprávneným konaním žalovanej objektívne spôsobilým zasiahnuť do osobnostných práv (označujúcim žalobcov za zlodějov, podvodníkov a „kmínov“) a nemajetkovou ujmu žalobcov chápanou tak, ako je to uvedené v bode 4.2., je vzťah príčiny a následku.

5. Odvolací súd, zohľadniac okolnosti prejednávanej veci, dospel k záveru, že konanie žalovanej malo síce znaky neoprávneného zásahu do osobnosti žalobcov, žalobu ale napriek tomu treba zamietnuť, lebo žalovaná už bola v inom (priestupkovom) konaní za svoje správanie voči žalobcom postihnutá sankciou verejného práva.

5.1. Dovolatelia však opodstatnene namietajú, že sankciu (pokarhanie) uložil priestupkový orgán žalovanej len za jej ústne vyjadrenia sa za prítomnosti zamestnancov obecného úradu 4. augusta 2011. Táto skutočnosť vyplýva z rozhodnutia Obvodného úradu Senica zo 4. novembra 2011 č. ObÚ_SE-OVVS-A-2/2011/1201/P-788/11/V. Z tohto rozhodnutia vyplýva, že sankcia jej bola uložená za to, že urazila žalobcu 1/ (žalovaná sa ale 4. augusta 2011, ako to, napokon, vyplýva z rozhodnutia priestupkového orgánu, difamujúco vyjadrila aj o osobe žalobcu 2/).

Dôvod, so zreteľom na ktorý odvolací súd prvostupňový rozsudok zmenil tak, že žalobu zamietol, možno preto - pri právnom názore zaujatom odvolacím súdom - vzťahovať výlučne len na predmetné ústne vyjadrenie sa žalovanej o žalobcovi 1/ (4. augusta 2011), nie však aj o žalobcovi 2/ a rovnako nie na jej písomné vyjadrenie sa o oboch žalobcoch v liste z 18. marca 2011, ktorý zaslala obecnému úradu a prokuratúre. Odôvodnenie rozsudku odvolacieho súdu teda nevysvetľuje, z akého dôvodu za ústne vyjadrenie sa na adresu žalobcu 2/ a písomné vyjadrenie sa o žalobcoch 1/ a 2/ nebola žalovanej v občianskom súdnom konaní uložená žiadna sankcia (ani len vo forme žalobcami požadovaného ospravedlnenia). V tomto smere je odôvodnenie rozsudku odvolacieho súdu neúplné a nepreskúmateľné.

Nepreskúmateľnosť rozhodnutia súdu je judikatúrou považovaná za tzv. inú vadu konania (viď R 111/1998 a R 2/2016).

5.2. Odvolací súd v napadnutom rozsudku uviedol, že „rozhodnutie priestupkového orgánu bolo i žalobcom doručené, a tým došlo k satisfakcii natoľko zásadnej, že sama o sebe v tomto prípade postačuje k reparácii prípadných protiprávných zásahov a k ochrane dobrého mena, cti a dôstojnosti žalobcov v spoločnosti“ (druhý odsek na str. 7 rozsudku odvolacieho súdu).

Dovolatelia aj v tomto prípade opodstatnene namietajú, že odvolací súd prehliadol, že rozhodnutie priestupkového orgánu bolo doručené iba žalobcovi 1/. Žalobcovi 2/ (ako vyplýva zo spisu priestupkového orgánu) toto rozhodnutie nebolo doručené; dôvod rozhodnutia odvolacieho súdu preto vo vzťahu k tomuto žalobcovi neobstoí.

5.3. Odvolací súd za dôvod pre zmenu prvostupňového rozsudku a zamietnutie žaloby považoval to, že žalovanej bola v priestupkovom konaní (len za jedno z jej vyjadrení na adresu len jedného zo žalobcov) uložená sankcia verejného práva. Takáto sankcia jej bola uložená štátom za to, že sa dopustila konania, ktoré štát považuje za neprípustné a ktoré takouto sankciou postihuje. Rozhodnutím priestupkového orgánu bol vyriešený vzťah štátu ku konaniu žalovanej.

Podľa právneho názoru dovolacieho súdu nezohľadnil odvolací súd pri svojich právnych úvahách náležite tú skutočnosť, že neoprávneným konaním žalovanej objektívne spôsobilým zasiahnuť do osobnostných práv žalobcov bol dotknutý nielen záujem štátu, ale tiež záujem žalobcov. Vyjadrením žalovanej, že žalobcovia páchajú trestnú činnosť, bola v istom zmysle „narušená rovnováha“ ich vzájomného osobnostného vzťahu. Žalovaná sa dopustila konania spôsobilého „ponížiť“ ich v očiach iných osôb.

Pokiaľ sa niekto dopustí konania znižujúceho česť a dôstojnosť fyzickej osoby, je v občianskom súdnom konaní cieľom takto zasiahnutej osoby, aby dosiahla nútené uloženie sankcie tomu, kto do jej osobnostných práv zasiahol. Účelom takejto sankcie, uloženej súdom v primeranej forme a v adekvátnom rozsahu, je nastoliť opätovnú „rovnováhu“ osobnostného vzťahu aktérov skutkového deja, v rámci ktorého došlo k zásahu do osobnosti. Pokiaľ súd primeranými občianskoprávnymi prostriedkami „potrestá“ toho, kto zasiahol do osobnostných práv iného, zasiahnutý subjekt dosiahne satisfakciu „ponížením“ zasahujúceho subjektu. K tomu dochádza tým, že súd zasahujúceho - podľa okolností prípadu - donúti buď sa ospravedlniť zasiahnutej fyzickej osobe alebo jej zaplatiť náhradu spôsobenej nemajetkovej ujmy v peniazoch (prípadne mu uloží obe sankcie zároveň).

Samo rozhodnutie priestupkového orgánu ale bez ďalšieho nemá bezprostredný dopad na vzájomný osobnostný vzťah subjektu a objektu zásahu. Sankcia za priestupok proti občianskemu spolužitiu vo forme pokarhania neznamená, že ten, kto iného urazil, sa (či už dobrovoľne, alebo z donútenia niektorým orgánom) „ponížil“ a za svoje konanie sa urazenej fyzickej osobe (minimálne) ospravedlnil. V okolnostiach prejednávanej veci teda odvolací súd náležite nevysvetlil, ako sa - podľa jeho názoru - dosiahla rovnováha vzájomného osobnostného vzťahu účastníkov konania samotným pokarhaním žalovanej, navyše, len za jeden zo žalovaných skutkov a len za konanie voči jednému zo žalobcov.

V súvislosti s otázkou následkov vyvolaných konaním žalovanej vo sfére osobnostných práv žalobcov treba pripomenúť konštatovanie dovolacieho súdu, podľa ktorého „napriek tomu, že konanie žalovanej vykazuje znaky neoprávneného zásahu do osobnostných práv, tak dôstojnosť a česť žalobcov nebola vážne a takou intenzitou narušená alebo poškodená ako to vyžaduje zákon. O tom, že by im závažná ujma bola spôsobená neboli doložené žiadne dôkazy“. Takáto formulácia znamená, že do osobnosti žalobcov bolo zasiahnuté, nie však a/ vážne a b/ intenzitou vyžadovanou zákonom.

Ustanovenie § 11 Občianskeho zákonníka podáva exemplifikatívny výpočet chránených osobnostných práv, § 13 Občianskeho zákonníka v nadväznosti na to uvádza príklady foriem a spôsobom, ktoré môže zvoliť zasiahnutá fyzická osoba pri ochrane svojich práv. Pre účely preskúmvanej veci dovolací súd poukazuje na to, že podľa § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka má takáto fyzická osoba právo domáhať sa primeraného zadosťučinenia. Primeranosť znamená, že zadosťučinenie má zodpovedať podstate zásahu, zasiahnutej osobnostnej sfére a tiež okolnostiam a dôsledkom zásahu. Občiansky zákonník neuvádza, akú intenzitu „vyžaduje“. V praxi súdov sa spravidla pri difamujúcich zásahoch najnižšieho stupňa intenzity (pokiaľ sú, pravda, splnené všetky predpoklady pre vznik zodpovednosti za zásah do osobnosti) ako primerané volí ospravedlnenie. „Závažnosť“ ujmy alebo „zníženie dôstojnosti v značnej miere“ spája § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka s prípadmi (situáciami), v ktorých sa nerelutárne zadosťučinenie v zmysle § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka javí ako nepostačujúce.

Pokiaľ nemajetková ujma spôsobená fyzickej osobe môže byť zmiernená niektorou z foriem morálneho zadosťučinenia v zmysle § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka, je potrebné zvoliť takú formu, ktorá je v danej veci primeraná, a tým zároveň účinná. Aplikácia § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka (spojená s

úvahami o „vážnosti“ zásahu a „znížení dôstojnosti v značnej miere“) prichádza do úvahy až v prípade, že je morálne zadosťučinenie (§ 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka) nepostačujúce.

Vyššie uvedené formulácie zvolené odvolacím súdom teda vysvetľujú, prečo nebola žalovanej uložená sankcia v zmysle § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka (ktorej sa žalobcovia tiež domáhali), nevysvetľujú však dostatočne, z akého dôvodu súd nezvolil ani len uloženie povinnosti žalovanej ospravedlniť sa im. Pritom okolnosti, ktoré zohľadnil, s výnimkou priebehu a výsledku priestupkového konania (t.j. vek žalovanej, jej motivácia a prípadné vnútorné presvedčenie, že porušenie predkupného práva je krádežou, podvodom alebo trestným činom), sa týkajú subjektívnej stránky konania žalovanej, o ktorej sa odvolací súd sám vyjadril, že je irelevantná.

6. Z dôvodov uvedených vyššie dospel dovolací súd k záveru, že v konaní došlo k procesnej vade majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p. (v súvislosti s R 111/1998 a R 2/2016) a napadnutý rozsudok spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.).

7. Vzhľadom na to, že žalobcovia v procesne prípustnom (§ 238 ods. 1 O.s.p.) a včas podanom (§ 240 ods. 1 O.s.p.) dovolaní opodstatnene uplatnili dovolacie dôvody uvedené v ustanovení § 241 ods. 2 písm. b/ a c/ O.s.p., najvyšší súd napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec v rozsahu zrušenia vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie (§ 243b O.s.p.).

Ak dôjde k zrušeniu napadnutého rozhodnutia, súd, ktorého rozhodnutie bolo zrušené, koná ďalej o veci. Pritom je právny názor súdu, ktorý rozhodoval o dovolaní, záväzný. V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.